บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความกระจ่างในปัญหา และดำเนินการวิจัยได้ถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสินเชื่อการเกษตร
2. แนวคิดการให้สินเชื่อการเกษตรกรและหลักการให้สินเชื่อการเกษตร
3. ระเบียบการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. และหลักการบริหารงานสินเชื่อเกษตรกร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ภาคสรุป
6. กรอบแนวคิด
7. สมมติฐานการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับสินเชื่อการเกษตร

สินเชื่อการเกษตรตามพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2509 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (สุนี ศักรนันทน์, 2530: 396 - 397)

1. ให้เงินกู้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร
2. ค้ำประกันเงินกู้ที่บุคคลดังกล่าวใน (1) กู้จากสถาบันการเงินอื่น ทั้งนี้ตามกำหนดไว้ในข้อบังคับธนาคาร
3. จัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร
4. รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันมีกำหนดเว้นแต่ประเภทที่ใช้เช็คในการถอน
5. ออกซื้อหรือขายตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด รวมทั้งเก็บเงินตามตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือดังกล่าว
6. กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดให้สินเชื่อ ตามวัตถุประสงค์ของธนาคาร

ความหมายการดำเนินงานด้านสินเชื่อการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย สินเชื่อการเกษตรหมายถึง การให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการกสิกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดผู้ที่จะได้รับสินเชื่อ คือ เกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรตลอดจนการให้สินเชื่อการเกษตรมีความหมายรวมไปถึงธุรกิจการเกษตรด้วย

คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2533) กล่าวว่า ลักษณะการเป็นหนี้ของเกษตรกร จำแนกตามแหล่งของเจ้าหนี้ได้ดังนี้ คือ

1. การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งรวมถึงสถาบันเกษตรกรที่ ธ.ก.ส. ให้กู้เพื่อเป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืม

2. การเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งเจ้าหนี้ ได้แก่ พ่อค้า นายทุน และผู้ให้กู้อื่น ๆ ที่มิใช่สถาบันการเงินในระบบ

3. การเป็นหนี้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มิใช่สถาบันการเงิน ซึ่งเกษตรกรเป็นหนี้ตามโครงการต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านการผลิต

ก. ที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีอยู่จำกัด ในขณะที่ครอบครัวเกษตรกรไทยเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ประมาณกว่าร้อยละ 20 ของที่ทำกินทางการเกษตรทั่วประเทศเป็นที่ดินเช่า ในจำนวนนี้ที่ดินทำกินทางการเกษตรของภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นที่ดินเช่าประมาณร้อยละ 36, 29, 12 และ 7 ตามลำดับ การที่เกษตรกรมิได้เป็นเจ้าของที่ดิน ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนในการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมาก เพราะใช้ทำการเพาะปลูกติดต่อกันมาเป็นเวลานาน และไม่ได้รับการบำรุงรักษาสภาพดินเท่าที่ควร เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากไม่ใช่ที่ดินของตนเอง และขาดแคลนเงินทุน พืชที่เกษตรกรปลูกจึงเป็นสินค้าหลักไม่กี่ชนิดที่ลงทุนค่อนข้างต่ำ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย นอกจากนี้ยังพบว่าที่ดินทำการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่การทำนาไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำนา และมีพื้นที่บางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณเกลือในดินต่อนข้างสูง

ในภาคใต้เป็นดินพรุ หรือดินกรดในพื้นที่ภาคกลางบางส่วน สาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำและมีแนวโน้มว่าจะลดลง หากไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสม

ข. แหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ไม่ว่าการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการอุปโภคบริโภคของเกษตรกร การจะทำการเกษตรให้ได้ผลจะต้องมีน้ำในปริมาณที่พอเพียงและเหมาะสม นั่นหมายถึงจำเป็นต้องเป็นแหล่งน้ำจากการชลประทาน แต่การทำการเกษตรของประเทศไทยยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ที่ทำการเกษตรที่อาศัยน้ำชลประทานมีน้อยมาก ประมาณร้อยละ 19 เท่านั้น ที่มีการชลประทานที่ประเทศ ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเสี่ยงต่อสภาวะธรรมชาติ ทำให้การใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตต่ำ ทำให้มีหนี้สินและยากลำบากที่จะผ่อนชำระได้ เนื่องจากการเพาะปลูกแต่ละปีก็พอดำรงชีพเพียงพออยู่พอกินเท่านั้น

ค. ปัญหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เกษตรกรขาดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีในการประกอบอาชีพ ในด้านพันธุ์พืช ทั้งเมล็ดพันธุ์ กิ่งตอนและกล้าพันธุ์ดีของพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวนและไม้ยืนต้นอื่น ๆ เกือบทุกชนิดยังไม่พอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีพันธุ์ดีใช้ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับต่ำ

ง. ปุ๋ย ปุ๋ยเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ โดยเฉพาะสภาพดินที่ใช้ทำการเกษตรของประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ดังนั้น การใช้ปุ๋ยไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยในรูปอื่นใด จึงยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น แต่จากความเป็นจริงประเทศไทยใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตรอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ ความสนใจในเรื่องการบำรุงรักษาดิน ประกอบกับการขาดทุนในการจัดซื้อปุ๋ยมาใช้ บางครั้งการใช้ปุ๋ยก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับชนิดพืชและลักษณะพื้นที่ หรือปุ๋ยที่ใช้ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากเป็นปุ๋ยปลอม หรือปุ๋ยเสื่อมคุณภาพ แม้ว่า จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ย จัดหาปุ๋ยสำหรับจำหน่ายให้เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยคุณภาพดี ราคาเป็นธรรม แต่การดำเนินงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในแง่ปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและการดำเนินงานมักล่าช้าไม่ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก

2) ปัญหาด้านการตลาด

ก. พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดราคา บางครั้งเกษตรกรเองก็ทราบว่า ราคาสินค้าที่ได้รับต่ำมาก แต่มีความจำเป็นต้องขายเพราะต้องการใช้เงินหรือขายเพื่อชำระหนี้ นอกจากนี้ ความผูกพันระหว่างพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น กับเกษตรกรก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดให้ต้องขายเชื่อสินค้าให้แก่เกษตรกร เพราะพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นมักเป็น

นายทุนเงินกู้ของเกษตรกรด้วย ความจำกัดของเงินกู้ในระบบทำให้เกษตรกรต้องหันไปยืมเงินลงทุนในท้องถิ่น ทั้งในรูปเงินสด วัสดุการเกษตร เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช สารป้องกัน กำจัดศัตรูพืช ล่วงหน้าและข้อผูกพันการรับซื้อสินค้าให้หลักการเก็บเกี่ยวหรือตกลงซื้อขายล่วงหน้าขณะที่ผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวในลักษณะ "ตกเขียว" ทำให้ขายสินค้าได้ในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

ข. ข่าวสารทางการตลาด เกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องธุรกิจการตลาด กลไกของราคาและการตลาด เพราะข่าวสารต่าง ๆ ไม่แพร่หลายเข้าถึงเกษตรกร ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิต การตลาด ชนิดและปริมาณผลิตผลทางการเกษตร จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ค. กลไกของรัฐ การแข่งขันในตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ราคาสินค้าเกษตรผันแปรตามสถานการณ์ผลิตของโลก เนื่องจากกลไกของรัฐยังไม่ดีพอ เกษตรกรไม่มีความมั่นใจว่า เมื่อผลิตสินค้าชนิดใหม่แล้วจะสามารถขายได้ในราคาที่เป็นธรรม ทำให้มาตรการควบคุมการผลิตของรัฐบาลไม่ประสบผลสำเร็จ เกษตรกรจะตัดสินใจทำการเพาะปลูกตามราคาตลาดในปีที่ผ่านมาเป็นหลัก

ง. ปัญหาด้านเงินทุน สถาบันการเงินในระบบสามารถสนองความประสงค์ของเกษตรกรได้แค่ประมาณร้อยละ 60 ของความต้องการสินเชื่อ เกษตรกรต้องหันไปกู้เงินจากนายทุนเงินกู้ในท้องถิ่น หรือเงินกู้นอกระบบ ซึ่งคล่องตัวกว่าแม้จะถูกเอารัดเอาเปรียบ

2. ปัจจัยด้านสังคม

1) ปัญหาด้านการศึกษา

เกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนส่วนมากการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ทำให้การส่งเสริมการเกษตรและการอบรมให้ความรู้วิทยาการเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ เพื่อความก้าวหน้าจึงไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

2) ปัญหาด้านสาธารณสุข

เกษตรกรส่วนใหญ่ในชนบทขาดความรู้ในโภชนาการและมีฐานะยากจน การรับประทานอาหารจึงไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ทำให้สุขภาพอ่อนแอและต้องทำงานหนักตลอดเวลา เมื่อมีโรคภัยแบบเรื้อรัง จึงไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ก่อให้เกิดปัญหาพอกพูน นอกจากนี้ความเชื่อหรือยึดถือการดื่มที่ไม่ถูกต้อง ทำให้มีรายจ่ายสูงขึ้นเป็นภาระแก่ครอบครัว

3. ปัจจัยด้านการเมือง

สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความไม่ต่อเนื่องด้านนโยบาย และนโยบายที่กำไนขึ้นมักเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการวางแผนระยะยาว ทำให้นโยบายถูกเปลี่ยนแปลง เกษตรกรหรือผู้ถือปฏิบัติปรับตัวไม่ทัน หรือขาดความเชื่อถือ

4. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยภายในหรือตัวเกษตรกรเองที่ทำให้เกษตรกรต้องเป็นหนี้จำเป็นที่จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกัน แม้นว่าปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ได้รับการแก้ไข แต่ปัจจัยภายในคือ ตัวเกษตรกรไม่ได้รับการแก้ไข ก็ยากที่จะทำให้หลุดพ้นจากวัฏจักรของการเป็นหนี้ได้ ได้แก่ เกษตรกรนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และเกษตรกรมีเจตนาบิดพลิ้ว

แนวคิดการให้สินเชื่อการเกษตรกรและหลักการให้สินเชื่อการเกษตร

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งชำระหนี้เงินกู้ไม่ได้ตามกำหนด

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เงินกู้ค้างชำระ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2543: 12 - 13) ดังนี้

1. ปัจจัยจากตัวลูกค้าผู้กู้ ได้แก่

1) ตาย

2) วิกลจริต ทุพพลภาพ หรือป่วยเรื้อรังจนเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพการเกษตร

3) เลิกประกอบอาชีพการเกษตร

4) ย้ายจากภูมิลำเนาหรือย้ายถิ่นที่อยู่

5) บวชแล้วไม่สึก

6) ต้องโทษจำคุก

7) หนี้สินภายนอกมาก

8) ถูกศาลสั่งยึดทรัพย์ขายทอดตลาดหรือมีคำสั่งพิทักษ์เด็ดขาด หรือศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

9) โอนทรัพย์สินให้ผู้อื่น เช่น ที่ดิน บ้านเรือนอยู่อาศัย เครื่องจักรกล และเครื่องมือการเกษตร เป็นต้น

10) ให้ผู้อื่นยืมเงิน

11) ไม่ได้ใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

12) มีพฤติกรรมไม่ดี ชอบเล่นการพนัน ติดยาเสพติด เป็นต้น

13) มีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ โดยไม่มีเหตุผลอันควร เช่น เห็นลูกค้าอื่นไม่ชำระหนี้ก็ไม่ชำระหนี้บ้าง เป็นต้น

14) มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินขึ้นในครัวเรือน เช่น ต้องใช้เงินในการรักษาพยาบาล

15) ไม่พอใจพนักงาน

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่

1) หลังรับเงินกู้แล้วไม่สามารถดำเนินการผลิตได้ เนื่องจาก

ก. ถูกทางราชการเวนคืนที่ดิน

ข. เจ้าของที่ดินไม่ให้เช่าที่ดิน

2) ผลผลิตได้รับความเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ คือ

ก. ฝนแล้ง

ข. น้ำท่วม

ค. ลมพายุหรือวาตภัย

ง. ศัตรูพืชหรือสัตว์รบกวน

จ. เกิดโรคระบาด

ฉ. ถูกไฟไหม้

ช. ถูกโจรปล้นหรือถูกลักขโมย

ซ. ถูกกลั่นแกล้งทำลายผลผลิต

3) ขายผลผลิตไม่ได้ หรือขายได้น้อย เนื่องจาก

ก. ไม่สามารถขนไปขายได้

ข. ไม่มีผู้รับซื้อ

ค. ราคาตกต่ำ

4) ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เนื่องจาก

ก. ถูกไฟไหม้

ข. ถูกโจรปล้น หรือถูกลักขโมย

3. ปัจจัยจากพนักงานธนาคาร ได้แก่

1) พนักงานธนาคารทุจริต โดยไม่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคาร

2) พนักงานธนาคารเบียดเบียนลูกค้าหรือกู้ยืมเงินของลูกค้า

3) พนักงานธนาคารประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ใช้วาจาไม่สุภาพ

4) ลูกค้าไม่ได้รับความสะดวกในการชำระหนี้เงินกู้

ชนินท์ พิทยาวิริช (2533: 22) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับหนี้ที่มีปัญหาไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ตามกำหนดว่ามีปัจจัย ดังนี้คือ

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อลูกหนี้ เช่น

1) ภาวะเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของการประกอบธุรกิจ หากภาวะเศรษฐกิจดีหรือรุ่งเรืองก็จะส่งผลให้การประกอบธุรกิจมีการขยายตัวรุ่งเรืองไปด้วย ถ้าซบเซา ก็จะทำให้เกิดการชะลอตัวทางด้านการลงทุน มีปัญหาในการประกอบธุรกิจ

2) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมายที่รัฐเห็นว่ามีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้เหมาะสม เช่น การควบคุมราคาสินค้าต่าง ๆ และภาษีอากร

3) การเกิดอุบัติภัย หรือ ไฟไหม้ น้ำท่วม

2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย การประเมินราคา หลักประกันที่ไม่เหมาะสม คุณสมบัติของพนักงานสินเชื่อ ระบบการติดตามและควบคุมหนี้ การปล่อยสินเชื่อโดยไม่มีการกลั่นกรอง ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างลูกค้ากับผู้จัดการ เงื่อนไขในการชำระหนี้ ความรับผิดชอบของพนักงานสินเชื่อต่อลูกค้า

3. เกิดจากตัวลูกหนี้เอง ได้แก่ ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทำการค้าเกินตัว เปลี่ยนแปลงผู้บริหาร การทุจริตของผู้บริหาร การเจ็บป่วย

ระเบียบการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

หลักการให้สินเชื่อ

ในการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. มีหลักในการให้สินเชื่อดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิจะขอกู้เงินต้องเป็นผู้ที่ธนาคารรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) เป็นเกษตรกร

2) ต้องบรรลุนิติภาวะ

3) มีสัญชาติไทย

4) มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในด้านเกษตรกรรมมาแล้วพอสมควร

5) มีถิ่นที่อยู่และประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนในท้องที่ดำเนินงานของสาขาซึ่งตนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

6) โดยปกติเป็นผู้ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตรเพื่อขายหรือมีรายได้อื่นในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร

7) เป็นผู้มีความซื่อสัตว์สุจริต มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด

8) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

10) ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาของธนาคารมาก่อน

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับ 1.1 หรือมีเหตุพิเศษอันควรยกเว้นลักษณะตาม 1.5, 1.6 หรือ 1.10 ให้ผู้จัดการเป็นผู้วินิจฉัย

ในกรณีลูกค้าประจำสาขาได้กู้เงินให้บุคคลในครอบครัวใช้ประกอบอาชีพอย่างอื่นและลูกค้าประจำสาขาดังกล่าว ได้พ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาตามข้อ 7 หากบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้ดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้สินดังกล่าว ยังจำเป็นต้องใช้บริการเงินกู้ตามสัญญา กู้เดิมจากธนาคาร ก็ให้รับบุคคลดังกล่าวเข้าเป็นคู่สัญญากับธนาคารได้

2. การให้เกษตรกรกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพหรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรรม หรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) เป็นค่าลงทุนในการประกอบอาชีพหรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพเกษตรกรม อาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรรม หรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3) รอการขายผลผลิต

4) ชำระหนี้สินภายนอก

5) เป็นค่าใช้จ่ายหรือเป็นค่าลงทุนในการดำเนินกิจการตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรมซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

3. การบริหารความเสี่ยงของ ธ.ก.ส. การดำเนินธุรกิจการธนาคารเป็นธุรกิจที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงตลอดเวลา ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การแข่งขันเทคโนโลยี กฎระเบียบของทางการ และจากกระบวนการทำงาน การดำเนินงานที่จะทำให้บรรลุ

เป้าหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยงเพื่อควบคุมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ไม่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายที่ผ่านมา ธ.ก.ส. ได้ปลูกฝังพนักงานให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของความเสี่ยงพร้อมทั้งบริหารจัดการความเสี่ยงควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงของ ธ.ก.ส. สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะแรก ธ.ก.ส. ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ดูแลความเสี่ยงแต่ละด้านโดยให้ขึ้นตรงกับส่วนงานที่เป็นเจ้าภาพความเสี่ยง (risk owner) และที่มีระบบการติดตามและรายงานผลการบริหารความเสี่ยงต่อคณะกรรมการบริหารสินทรัพย์และหนี้สิน และคณะกรรมการ ธ.ก.ส. สำหรับแนวทางและประเภทในการบริหารความเสี่ยงได้ดำเนินการโดยใช้กรอบของธนาคารแห่งประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ การที่ ธ.ก.ส. เป็นธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ ซึ่งมีภารกิจหลักในการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร และประชาชนในชนบทให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ธ.ก.ส. จึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบ และผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างกว้างขวาง พร้อมกับให้การสนับสนุนและดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร

การดำเนินการดังกล่าวมีความเสี่ยงส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาวการณ์แข่งขันในการบริการสินเชื่อสู่ชนบทที่เข้มข้นขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในการให้บริการลูกค้า รวมทั้งผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าซึ่งมีความเสี่ยงสูง ต้องมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อรับมือกับความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น

2) ความเสี่ยงด้านการผลิต ธุรกิจสินเชื่อเกษตรเป็นธุรกิจที่สำคัญของ ธ.ก.ส. แม้ว่าบทบาทหน้าที่ปัจจุบันจะขยายการให้บริการสู่สินเชื่อนอกภาคเกษตร แต่ ธ.ก.ส. ก็ยังเน้นความสำคัญในการขยายสินเชื่ออย่างมีคุณภาพ เพื่อป้องกันมิให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

3) ความเสี่ยงด้านการตลาด จากนโยบายที่จะไม่ลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อซื้อเผื่อขาย จึงไม่มีความเสี่ยงในด้านการตีราคาตลาดของหลักทรัพย์ คงเหลือเฉพาะความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่ง ธ.ก.ส. พยายามจัดโครงสร้างของทรัพย์สินและหนี้สินที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยให้สอดคล้องกับแนวโน้มอัตราดอกเบี้ย ซึ่งยังทรงตัวอยู่ในระดับต่ำ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยมีผลกระทบต่อการดำเนินงานน้อยมาก

สำหรับความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน ธ.ก.ส. มีนโยบายที่จะไม่สร้างภาระหนี้สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น และพยายามใช้เครื่องมือทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยงหนี้เงินกู้ต่างประเทศให้มีน้อยที่สุด ซึ่งปัจจุบัน ธ.ก.ส. ยังมีความเสี่ยงจากหนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศเหลืออยู่ประมาณร้อยละ 4.27 ของทุนดำเนินงานและส่วนใหญ่เป็นเงินสกุล

ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จากการคาดการณ์ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นจะส่งผลให้ระดับความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนลดลง

4) ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ธ.ก.ส. ได้ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไว้ตามหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อความมั่นคงและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ฝากเงิน และผู้มีส่วนได้เสียการเป็นธนาคารของรัฐ และมีฐานะทางการเงินที่แข็งแร่งส่งผลให้ภาพพจน์ของ ธ.ก.ส. อยู่ในระดับที่ดี นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์กระแสเงินสด และผลต่างของกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายอย่างสม่ำเสมอ และมีแหล่งเงินทุนสำรองกรณีฉุกเฉินอยู่หลายแหล่ง ประกอบกับสภาพคล่องส่วนเกินในระบบของประเทศยังมีปริมาณสูง ทำให้ ธ.ก.ส. มีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องอยู่ในระดับต่ำ

5) ความเสี่ยงด้านปฏิบัติงาน ธ.ก.ส. มีนโยบายให้ส่วนงานต่าง ๆ ได้มีการประเมินความเสี่ยงด้วยตนเอง พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขสิ่งบกพร่องอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าและผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ธ.ก.ส. มีการจัดโครงสร้างที่ถ่วงดุลและสอบทานซึ่งกันและกัน มีระบบควบคุมภายในที่มีขั้นตอนชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีส่วนงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและสอบทานการปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ มีพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานและมีความซื่อสัตย์ มีจิตวิญญาณในการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีการนำระบบบริหารคุณภาพ (ISO 9001: 2000) มาใช้เพื่อพัฒนามาตรฐานการให้บริการลูกค้า และกำลังพัฒนาการประเมินและควบคุมความเสี่ยงด้านปฏิบัติงานตามแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทย มาปรับใช้กับ ธ.ก.ส. ปัจจัยเหล่านี้ล้วนช่วยให้ระดับความเสี่ยงด้านปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่ควบคุมได้ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2546ข: 82 - 85)

4. การให้สินเชื่อโดยสถาบันการเงินอื่น ๆ ทั่วไป เช่น ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพาณิชย์และอุตสาหรรม รวมถึงนำเข้า - ส่งออกสินค้า ไม่ส่งเสริมการให้สินเชื่อการเกษตร เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง ไม่มีความชำนาญและไม่กล้าเสี่ยงให้สินเชื่อด้านเกษตรกรรมแก่เกษตรกรทั่วไป ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เคยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ต้องจ่ายสินเชื่อแก่เกษตรกรรมร้อยละ 5 ของยอดเงินที่รับฝากทุกประเภทของธนาคารนั้น ๆ และหากธนาคารพาณิชย์ใดไม่สามารถจ่ายเงินกู้ภาคเกษตรได้ตามสัดส่วนร้อยละ 5 ที่กำหนดจะต้องนำฝากเงินดังกล่าวไว้กับ ธ.ก.ส. เพื่อจ่ายเงินกู้แทนธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ

หลักสำคัญในการบริหารงานสินเชื่อของสถาบันการเงินในฐานะผู้ให้กู้ โดยทั่วไปแล้วจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. security คือ หลักประกันการชำระคืนเงินกู้
2. liquidity คือ การดำรงไว้ซึ่งสภาพคล่องของสถาบันการเงิน
3. profitability คือ ขีดความสามารถในการทำกำไรจากสินทรัพย์ที่ถือ

ดังนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 ประการข้างต้น จงเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับการกระจาย (สัดส่วน) การลงทุนในสินทรัพย์แต่ละประเภท (portfolio of Assets) เพื่อลดความเสี่ยงและความคาดหวังผลตอบแทนที่แตกต่างกันไปตามภาวะตลาดนอกเหนือจากเงินสด อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และภาพลักษณ์/พจน์ (goodwill) ของสถาบันการเงินแล้วยอดหนี้คงเหลือ (debt outstanding) ซึ่งอาจประกอบด้วยเงินให้กู้ (loans) การลงทุนในตราสารหนี้ (debt investment) หรือการเข้าไปถือหุ้นในสถาบันที่เป็นนิติบุคคล (equity investment) เหล่านี้มีผลกระทบต่อการจัดการด้านสภาพคล่องและขีดความสามารถในการทำกำไรให้กับสถาบันการเงิน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านหลายสาขา (พิชญ์ นิตย์เสมอ, 2538: 9)

สินเชื่อ

คำจำกัดความของสินเชื่อ

สินเชื่อ (credit) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งหรือธุรกิจหนึ่งมอบความเชื่อถือความไว้วางใจให้แก่บุคคลหรือธุรกิจหนึ่ง ให้ได้รับเงิน สินค้า หรือการบริการไปใช้บริโภคหรือไปดำเนินธุรกิจต่อไปก่อน โดยมีข้อผูกพัน หรือสัญญาต่อกันไว้ว่าจะชำระคืนเงิน ชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ผู้ให้เครดิต (เจ้าหนี้) ในวันใดวันหนึ่งในอนาคตตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่ได้กำหนดหรือตกลงกันไว้แน่นอน

หลักการพิจารณาให้สินเชื่อ

Paul H. Hunn (Hunn, 1971 อ้างใน สุนัย เลาหวิวัฒน์, 2536: 23 – 27) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อของสถาบันการเงินโดยทั่วไปให้ยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์ 5C's Credit ได้แก่

1) Character (คุณสมบัติของผู้กู้) หมายถึง อุปนิสัยใจคอ และพฤติกรรมของลูกหนี้ โดยแบ่งออกได้ 2 อย่างคือ

ก. คุณสมบัติและประวัติส่วนตัว เช่น อุปนิสัยทั่วไป อายุครอบครัว การสังคม ความซื่อสัตย์ ชื่อเสียงส่วนตัว หลักฐาน ภาวะศีลธรรม ฐานะการเงิน ฯลฯ

ข. คุณสมบัติเฉพาะด้าน ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ ความคิดความอ่าน ความรับผิดชอบ

2) Capacity (ความสามารถในการชำระหนี้) แบ่งได้ออกเป็นส่วนบุคคล และส่วนองค์การธุรกิจ ถ้าเป็นส่วนบุคคลประเมินได้จากคุณสมบัติของผู้กู้ (character) ส่วนองค์การธุรกิจดูได้จาก

ก. ฐานะการเงิน ทุนดำเนินงาน

ข. ภาวะการแข่งขัน

ค. แผนงานและการบริหารทั่วไป และกำลังคนที่สามารถ

ง. โครงการและวัตถุประสงค์การใช้เงินกู้

จ. แผนการชำระคืนเงินกู้

ฉ. ภาวะทางนิติกรรม

3) Capital (เงินทุน) หมายถึง ทรัพย์สินของผู้รับสินเชื่อที่ใช้ในธุรกิจนั้น พิจารณาได้จาก

ก. อัตราส่วนระหว่างหนี้สิน/เงินทุน

ข. อัตราส่วนระหว่างกำไร/เงินทุน

4) Collateral (การค้ำประกันเงินกู้) หมายถึง หลักประกันเงินกู้ ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจในการให้เงินกู้ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

ก. หลักทรัพย์ค้ำประกัน ได้แก่ ที่ดิน อาคาร โรงเรือน หุ้น ธนบัตร สิทธิ เช่น เอกสารสิทธิ์ต่าง ๆ

ข. บุคคลค้ำประกัน

5) Condition (สภาพภาวะเศรษฐกิจ) หมายถึง สภาพภายนอกซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมตัวของผู้ให้และผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สถานการณ์ทางการเมือง การแก้ไขข้อบังคับและกฎหมาย

ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการวิเคราะห์สินเชื่อ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ขอกู้ ประกอบด้วย
   1) ประวัติส่วนตัวและประวัติการดำเนินการ
   2) ความรู้ทางวิชาการและความชำนาญ
   3) อุปนิสัย ความประพฤติ และความชำนาญ
   4) การจัดระบบในการบริหารงาน การวางแผนงาน และการควบคุมภายใน
2. ข้อมูลด้านการผลิต ประกอบด้วย
   1) ปริมาณผลผลิตที่จะได้ตามโครงการ คุณภาพของผลผลิต
   2) วิธีการผลิต เทคนิค และวิธีการตามหลักวิชาการสมัยใหม่ เครื่องมือเครื่องจักร รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ
   3) วัตถุดิบ แรงงาน และปัจจัยที่สนับสนุน
   4) ปริมาณผลผลิตทั้งหมดในท้องถิ่น และภายในประเทศ
   5) ปัญหาต่าง ๆ
3. ข้อมูลด้านการตลาด
   1) ความต้องการของตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ
   2) ตลาดของผู้ขอกู้ หรือโครงการขายผลผลิตเป็นประจำ
   3) การแข่งขันกับแหล่งผลิต และตลาดอื่น
   4) ราคาขายผลผลิต
   5) ปัญหาด้านการตลาด
4. ข้อมูลด้านการเงิน
   1) ทุนที่ใช้ในการดำเนินงานแยกเป็นเงินกู้ และทุนของตนเอง
   2) หนี้สิน แหล่งที่เป็นหนี้ อัตราดอกเบี้ย เงื่อนไขการชำระคืน หลักประกันหนี้
   3) รายได้/รายจ่าย ในการดำเนินงานโครงการระยะเวลาที่จะมีรายได้/รายจ่าย
   4) กำไร/ขาดทุนในการดำเนินงาน
5. ข้อมูลด้านหลักประกัน
   1) หลักทรัพย์ที่จำนองได้ ที่ดิน โรงเรือน เครื่องจักร
   2) หลักทรัพย์อื่น เช่น ธนบัตร หุ้น เงินฝาก

3) บุคคลค้ำประกัน

ประเภทสินเชื่อ

สินเชื่อ (credit) แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. สินเชื่อเพื่อโภคกรรมหรือสินเชื่อเพื่อการบริโภค โดยทั่วไปสินเชื่อประเภทนี้ใช้ในทางสิ้นเปลืองหมดไป มิได้ใช้ในการผลิตโดยตรง เช่น เพื่อซื้อเครื่องเรือน สิ่งฟุ่มเฟือย หรือใช้พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการบริโภคหรือสนองความต้องการของผู้ใช้สินเชื่อนั่นเอง

2. สินเชื่อเพื่อธุรกิจ โดยปกติสินเชื่อประเภทนี้ใช้ในทางก่อประโยชน์งอกเงย คือใช้เพื่อเพิ่มการผลิตและรายได้ ซึ่งสามารถชำระคืนจากรายได้ในการประกอบธุรกิจที่ใช้สินเชื่อนั้น

การให้สินเชื่อเกษตรกรรายคน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2546ข)

เป็นการให้เงินกู้แก่เกษตรกรรายคนโดยตรง ซึ่งเกษตรกรผู้จะขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ได้ จะต้องขึ้นทะเบียน เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ก่อน โดยแจ้งความประสงค์ ต่อพนักงานพัฒนาธุรกิจของ ธ.ก.ส. ประจำสาขา หรือหน่วยอำเภอ ที่ตั้งอยู่ในท้องที่ ที่เกษตรกรผู้นั้น มีถิ่นที่อยู่ พนักงานของ ธ.ก.ส. จะให้ความช่วยเหลือ และแนะนำ วิธีการต่าง ๆ ในการขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส.

คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นลูกค้า

เกษตรกรผู้ที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นเกษตรกรตามข้อบังคับของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

2. ต้องบรรลุนิติภาวะ

3. มีสัญชาติไทย

4. มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร

5. มีถิ่นที่อยู่และประกอบอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ ในท้องที่ดำเนินงาน ของสาขา ซึ่งตนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำมาแล้ว เป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่า 1 ปี

6. เป็นผู้ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตร เพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร หรือมีลู่ทาง จะปรับปรุงการเกษตร ให้มีรายได้เพียงพอ ที่จะชำระหนี้ได้

7. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ มีชื่อเสียงดี และรู้จักประหยัด

8. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

9. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

10. ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา และปัจจุบันไม่ได้เป็นผู้กู้เงินของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร หรือสถาบันใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจทางด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร

ประเภทเงินกู้

การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคน จำแนกตามประเภทเงินกู้ได้ดังนี้

เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิต

มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ในการผลิตทางการเกษตร สำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น ค่าเตรียมดิน ค่าพันธุ์พืช ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ เงินกู้ประเภทนี้ มีกำหนดระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 12 เดือน ยกเว้นกรณีพิเศษ อาจขยายให้เป็นไม่เกิน 18 เดือน

เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล

มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ในระหว่างรอการขาย ผลผลิต เพื่อให้เกษตรกร สามารถเก็บผลิตผล ไว้รอราคาได้ โดยไม่จำเป็นต้องขาย ในช่วงที่ผลิตผล ออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก และราคาตกต่ำ เงินกู้ประเภทนี้ มีกำหนดระยะเวลา ชำระคืนภายใน 6 เดือน

เงินกู้ระยะปานกลาง

มีวัตถุประสงค์ เพื่อการลงทุน ในทรัพย์สิน การเกษตร ซึ่งมีอายุใช้งานได้เกินกว่า 1 ปี เช่น เงินกู้เพื่อ เป็นค่าใช้จ่าย ในการลงทุน ในการบุกเบิก หรือปรับปรุง ที่ดิน เพื่อใช้ทำ การเกษตร การซื้อ เครื่องจักรกล การเกษตร การลงทุนเลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น เงินกู้ ประเภทนี้ มีกำหนด ชำระคืนภายใน 3 ปี เว้นแต่ในกรณีพิเศษอาจผ่อนผันให้ชำระคืนได้ภายใน 5 ปี

เงินกู้เครดิตเงินสด

เป็นเงินกู้ระยะสั้น เพื่อการผลิตอย่างหนึ่ง ซึ่งอำนวยความสะดวก ให้แก่เกษตรกรลูกค้า เป็นอย่างมาก เพราะเกษตรกรลูกค้า ทำสัญญาเงินกู้ ในเครดิตเงินสด ไว้เพียงครั้งเดียว ก็

สามารถ เบิกรับเงินกู้ได้หลายครั้ง ภายในวงเงินกู้ที่กำหนด และภายในระยะเวลา แห่งสัญญากู้ ซึ่งมีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีไป

เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม

มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปชำระหนี้สินเดิม หรือเพื่อนำไปไถ่ถอน หรือซื้อคืนที่ดินการเกษตร ซึ่งเดิมเคยเป็นของตนหรือคู่สมรส หรือบุตร หรือเป็นของบิดาหรือมารดา และเป็นการสงวนกรรมสิทธิ์ ในที่ดินการเกษตรไว้ ตลอดจนเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ดำเนินงาน การเกษตรในฤดูแรก การลงทุนในทรัพย์สิน การเกษตรที่จำเป็น และค่าใช้จ่ายอันจำเป็น เกี่ยวกับการจัดจำนองอสังหาริมทรัพย์ควบคู่ไปด้วย

เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร

มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นค่าลงทุนในสินทรัพย์ประจำ ทางการเกษตร หรือเพื่อปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง หรือวางรูปแบบการผลิตขึ้นใหม่ ซึ่งมีการลงทุนสูง และต้องใช้เวลานานจึงจะได้รับผลตอบแทน คุ้มค่าเงินลงทุน การชำระคืนเงินกู้ประเภทนี้ มีกำหนดไม่เกิน 15 ปี หรือในกรณีพิเศษ อาจขยายให้ชำระคืน ได้ไม่เกิน 20 ปี และอาจกำหนด ให้มีระยะปลอด ชำระคืนต้นเงินและหรือดอกเบี้ย ได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม แต่ไม่เกิน 5 ปีแรก เงินกู้ประเภทนี้ มีทั้งการให้กู้เป็นรายบุคคล และเงินกู้ซึ่งจัดทำในรูปของโครงการ ที่มีเกษตรกรหลายรายเข้าร่วมโครงการ

เงินกู้สำหรับการประกอบอาชีพอย่างอื่น

มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย และ/หรือเป็นค่าลงทุน สำหรับดำเนินงาน ในการประกอบอาชีพอย่างอื่น ซึ่งเป็นการ นำเอาผลิตผลการเกษตร ของเกษตรกรเอง หรือจัดหาจากแหล่งอื่น มาแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือกึ่งสำเร็จรูป เพื่อจำหน่าย รวมถึงการประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวกับการผลิต หรือการบริการ ด้านปัจจัยการผลิต ทางการเกษตรด้วย เงินกู้ประเภทนี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. **เงินกู้เพื่อการผลิต** เป็นเงินกู้ระยะสั้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย สำหรับดำเนินงาน ในการประกอบอาชีพอย่างอื่น มีระยะเวลา ชำระคืน ภายใน 12 เดือน
2. **เงินกู้เพื่อการลงทุน** เป็นเงินกู้ระยะยาว เพื่อเป็นค่าลงทุนในทรัพย์สิน สำหรับใช้ในการประกอบอาชีพอย่างอื่น มีระยะเวลา ชำระคืน ภายใน 15 ปี หรือในกรณีพิเศษไม่เกิน 20 ปี

หลักประกันเงินกู้

การให้เงินกู้ตามประเภทดังกล่าวข้างต้น จะต้องมีหลักประกันเงินกู้อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ลูกค้าในกลุ่มเดียวกัน ผูกพัน ตนรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ ร่วมกันค้ำประกัน การชำระหนี้ต่อ ธ.ก.ส.

2. มีลูกค้าประจำสาขา หรือบุคคลอื่น ซึ่ง ธ.ก.ส. พิจารณาเห็นสมควร เป็นผู้ค้ำประกัน อย่างน้อย 2 คน

3. มีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้อื่น จำนองเป็นประกัน โดยอสังหาริมทรัพย์ จะต้องมีราคาประเมินไม่น้อยกว่า สองเท่าของจำนวนเงินกู้

4. มีหลักทรัพย์รัฐบาลไทย หรือเงินฝากใน ธ.ก.ส. เป็นประกัน

การดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการ

ธ.ก.ส. ดำเนินการ ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการ ในรูปแบบ การให้เงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง หรือระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ให้มีเงินทุน เพื่อประกอบการผลิตการเกษตร หรือปรับปรุง รูปแบบการผลิต ทางการเกษตร ซึ่งจะทำให้เกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต ทำให้มีรายได้สูงขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และยกระดับ ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยส่วนราชการ และส่วนงานเอกชน ที่เกี่ยวข้อง จะมีบทบาทสำคัญ ในการให้ความสนับสนุน ด้านวิชาการ ด้านการตลาด และด้านการสร้าง ปัจจัยพื้นฐาน ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นส่วนสนับสนุน ที่สำคัญยิ่ง ต่อความสำเร็จ ของเกษตรกร ในการประกอบการเกษตร

การดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการ สามารถจำแนก ประเภทโครงการเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โครงการตามนโยบายรัฐบาล และโครงการพิเศษของ ธ.ก.ส.

1. โครงการตามนโยบายรัฐบาล

โครงการตามนโยบายรัฐบาล เป็นโครงการ ที่รัฐบาลจัดทำขึ้น โดยมติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบาย แผนหรือกิจกรรมของส่วนราชการ เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขความเดือดร้อนต่าง ๆ ของเกษตรกร ที่ประสบภาวะ การผลิตการเกษตร เช่น ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ผลผลิต มีปริมาณหรือคุณภาพ ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือราคาผลผลิตตกต่ำ เป็นต้น ลักษณะความช่วยเหลือ ของรัฐบาล จะเป็นการสนับสนุน เงินกู้ ที่มีเงื่อนไขพิเศษผ่าน ธ.ก.ส. ได้แก่

1) โครงการรับจำนำผลิตผลการเกษตร

2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดินในรูปกองทุนที่ดิน

3) โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (คปร.)

4) โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ

5) โครงาารแผนฟื้นฟูการเกษตร

2. โครงการพิเศษของ ธ.ก.ส.

โครงการพิเศษของ ธ.ก.ส. เป็นโครงการเงินกู้ระยะยาว ที่คณะกรรมการธนาคาร ได้ลดหย่อนหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ตามปกติของ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือ เกษตรกร ชั้นเล็กและยากจน ให้มีโอกาส พัฒนาการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และส่วนงานภาคเอกชน ให้ความสนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต หรือบริการทางวิชาการแก่เกษตรกรในโครงการ

สินเชื่อเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

เป็นโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุน จากธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) และกองทุนความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล แห่งประเทศญี่ปุ่น (The Overseas Economic Cooperation Fund : OECF) มีวัตถุประสงค์ เพื่อการเพิ่มผลผลิต และรายได้ของครัวเรือน เกษตรกรในชนบท โดยการส่งเสริม การประกอบอาชีพการเกษตร และอาชีพที่เกี่ยวเนื่องในการเกษตร ตลอดจนสนับสนุนให้ เกษตรกรมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการลงทุนที่เกี่ยวข้อง กับการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ADB ได้ให้การสนับสนุนในการจัดฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเกษตรกร เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมที่สนับสนุนให้ดำเนินการตามโครงการนี้ ได้แก่

1. การลงทุนปลูกสวนป่า รวมถึงการเตรียมพื้นที่ การจัดหาพันธุ์ไม้ การจัดหาวัสดุประกอบการปลูกสวนป่า รวมทั้งค่าลงทุนอื่น ๆ ที่จำเป็น (ยกเว้นการลงทุนซื้อที่ดิน และการลงทุนปลูกยูคาลิปตัส)

2. การลงทุนสร้างบ่อก๊าซชีวภาพ และวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง กับบ่อก๊าซชีวภาพ (ยกเว้นการลงทุนซื้อที่ดิน)

3. การลงทุนในการประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวเนื่องในการเกษตร เป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกร ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง กับการรักษาสิ่งแวดล้อม

รวมทั้งไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (ยกเว้นกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการซื้อที่ดิน ยาสูบ ไม้จากป่า ชำระหนี้สินเดิม รถยนต์บรรทุก ที่ไม่ได้ใช้เพื่อกิจกรรม เกี่ยวเนื่อง ในการเกษตร และการค้า สินค้าเกษตร ที่ไม่มีการทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปราณี เหล่าทะเกียรติ (2523) ศึกษาวิเคราะห์การกู้หนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2518 - 2519 พบว่า ขนาดของฟาร์ม สินทรัพย์ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ประสิทธิภาพของฟาร์มและรายได้ฟาร์ม มีอิทธิพลต่อการชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ขวัญใจ รังษีสุริยะชัย (2530) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การให้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะบางประการแก่สถาบันการเงินไว้ดังนี้ ในการปล่อยสินเชื่อการเกษตรให้เกษตรกรแต่ละราย สิ่งที่ควรตัดสินใจ คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์ม เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์มเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตรของเกษตรกร ฉะนั้น ในการพิจารณาเงินกู้ที่เหมาะสม ควรที่จะพิจารณาให้เหมาะสมกับการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย เพื่อสถาบันการเงินจะสามารถเรียกเก็บหนี้ได้ครบตามจำนวน

เทียนชัย รัตนดิลก (2533) ได้วิจัยถึงปัญหาการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ร้อยละ 87.50 ของเกษตรกรที่มีปัญหาในการขาดทุน ซึ่งแบ่งออกตามภาวการณ์ที่แตกต่างกัน ออกไปคือ ร้อยละ 45.13 มีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ร้อยละ 50.44 พบกับความเสียหายจากความแห้งแล้ง ร้อยละ 4.43 พบปัญหาเรื่องโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ซึ่งอัตราที่เกษตรกรพบกับปัญหาต่าง ๆ กันนั้น เกษตรกรบางรายอาจจะประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้ ปัญหาการขาดทุนของเกษตรกรไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์ใดก็ตาม ก็ย่อมกระทบต่อการชำระหนี้โดยตรง

กัลยา โตวิศิษฐ์ชัย (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ซึ่งในการศึกษาได้แบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 4 กลุ่มตามสัดส่วนการชำระคืน ร้อยละ 0 - 25, 26 - 50, 51 - 75 และมากกว่า 75 ผลการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ

ในรอบปีทางบัญชี 2533 พบว่า เกษตรกรมีรายได้สุทธิรวมครัวเรือนละ 77,863 บาท ซึ่งเป็นรายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม 41,688 บาท รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ 16,156 บาท และรายได้สุทธินอกการเกษตร 20,023 บาท แต่ชำระคืนได้เพียง 10,805 บาท หรือร้อยละ 44.30 ทั้งนี้ เป็นเพราะเกษตรกรใช้รายได้บางส่วนไปในการบริโภคและชำระหนี้สินอื่น ๆ ด้านผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลการะทบต่อสัดส่วนการชำระคืน พบว่า ปัจจัยที่มีผลสนับสนุนการชำระคืน ได้แก่ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ส่วนปัจจัยที่มีผลเป็นอุปสรรคต่อการชำระคืน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค และชำระหนี้สินอื่น ส่วนปัจจัยที่มีผลบกระทบต่อสัดส่วนการชำระคืน ได้แก่ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนมและรายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลเป็นอุปสรรคต่อสัดส่วนการชำระคืน คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค

กัมปนาท เพ็ญสุภา (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในรอบปีทางบัญชี 2534 เกษตรกรชำระคืนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้บางส่วน จำนวน 44 ครัวเรือน และชำระคืนไม่ได้เลย 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.84 และ 30.16 ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกู้ค้างชำระกับปัจจัยต่าง ๆ พบว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์มและปริมาณเงินกู้ค้างชำระมีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินกู้ค้างชำระ ณ ความเชื่อมั่นระดับสูง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินกู้ค้างชำระ พบว่า รายได้จากการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการบริโภค และปริมาณเงินกู้มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินกู้ค้างชำระ

จันทร์ศรี สมวิภาศ (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปริมาณหนี้สินในระบบสหกรณ์มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการชำระสินเชื่อ หมายความว่า สมาชิกที่มีหนี้สินมากจะมีการชำระคืนน้อง ดังนั้น การพิจารณาเงินกู้ต้องกระทำอย่างรอบคอบ

สามารถ นิตย์สมอ (2536) ศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระ โดยได้ประมวลผลข้อมูลหนี้สินค้างชำระของเกษตรกรที่มีอยู่กับส่วนราชการ และ ธ.ก.ส. สามารถสรุปสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกิดจากส่วนราชการ เช่น การเร่งรีบดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น ขาดการประสานงานที่ดี การให้สินเชื่อซ้ำซ้อนหรือพนักงานไม่สันทัดในการให้สินเชื่อเกษตร

2. ปัญหาเกิดจากโครงการไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เช่น สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะทำการเกษตร สินเชื่อไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตที่จัดหาให้ไม่เหมาะสม

3. ปัญหาจากเหตุสุดวิสัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติ หรือผลผลิตการเกษตรตกต่ำเกินกว่าความคาดหมาย

4. ปัญหาเกิดจากเหตุสุดวิสัยในตัวเกษตรกร เช่น ตาย วิกลจริต

5. ปัญหาเกิดจากความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเอง และการอธิบายให้ความกระจ่างในสาระสำคัญของโครงการของเจ้าหน้าที่ เช่น เกษตรกรเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อนโดยคิดว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ได้รับจากโครงการเป็นการให้ฟรี และเกษตรกรจำนวนมากที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยจงใจบิดพลิ้ว

อรวรรณ กมล (2536) ได้ทำการวิเคราะห์เรื่อง ปัจจัยที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้คืนของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรดอยสะเก็ด จำกัด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ปีทางบัญชี 2533 พบว่า สมาชิกมีหนี้ถึงกำหนดชำระเฉลี่ยครัวเรือนละ 25,194.08 บาท สมาชิกสามารถชำระหนี้คืนตามกำหนดได้ทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 19,159.14 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.05 สมาชิกสามารถชำระหนี้คืนตามกำหนดได้บางส่วนเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,455.07 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.71 สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดเฉลี่ยครัวเรือนละ 2,579.87 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.24

ผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้คืนของสมาชิกสหกรณ์ปรากฏว่า หนี้สินทั้งหมดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของครัวเรือนและรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนตามลำดับ

ชำนาญ ธรรมไทย (2537) ศึกษาศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยจากตัวสมาชิกที่มีผลต่อการค้างชำระสินเชื่อ คือ การเกิดหนี้สินเพิ่มจากบุคคลภายนอก การนำเงินกู้ไปใช้ในกิจกรรมอื่น การเลิกประกอบอาชีพเกษตร และการป่วยระหว่างการประกอบอาชีพ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการค้างชำระสินเชื่อ คือ ราคาผลผลิตตกต่ำและเกิดภัยธรรมชาติ ปัจจัยที่เกิดจากมูลเหตุอื่น ๆ คือ เกษตรกรเกรงว่าเมื่อคืนชำระเงินกู้แก่ ธ.ก.ส. แล้ว จะกู้ใหม่ไม่ได้

ธีระศักดิ์ มูสิกะ (2538) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง จากเกษตรกร 2 หมู่บ้าน จำนวน 60 ครัวเรือนของเกษตรกรชาวสวนกาแฟในรอบปีบัญชี 2536 – 2537 พบว่า เกษตรกรมีปริมาณขายกาแฟเฉลี่ย 2,834 ก.ก. มูลค่าที่ดินเฉลี่ย 428,917 บาท มูลค่าเครื่องมือทุนในสวนเฉลี่ย 18,993 บาท รายได้อื่น ๆ ในรอบปี 14,448 บาท ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 45,628 บาท และหนี้สินอื่น ๆ เฉลี่ย 12,487 บาท และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเลือกชำระคืนเงินกู้ครอบกำหนดพบว่า ปัจจัยที่มีผลสนับสนุนการชำระคืน ได้แก่ มูลค่าเครื่องมือ รายได้สุทธิเป็นตัวเงิน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการชำระคืน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และพื้นที่ถูกพายุเกย์

สุเนตร พลโยม (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. คือ ขนาดการถือครองที่ดิน ขนาดของการลงทุน รายได้ในฟาร์ม รายไดนอกฟาร์ม การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ หลักประกันเงินกู้ และการติดตามทวงถามหนี้เงินกู้ของพนักงาน ธ.ก.ส. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทศพร อาษากิจ (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชำระหนี้คืนสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกมีรายรับเฉลี่ย 95,181.26 บาท/ปี ส่วนใหญ่ได้มาจากการผลิตพืช มีรายจ่ายเฉลี่ย 82,919.55 บาท/ปี มีหนี้สินเฉลี่ย 52,852.29 บาท/ปี ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้คืนสินเชื่อของสมาชิก ได้แก่ วงเงินกู้ ปริมาณหนี้สินนอกระบบสหกรณ์ มีอิทธิพลต่อการชำระหนี้คืนสินเชื่อการเกษตรตามลำดับ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และมีค่า R^2= 0.685 ข้อเสนอแนะการศึกษาพบว่า สหกรณ์ควรวางแผนในการให้สินเชื่อ และสำรวจข้อมูลการตลาดผลผลิตล่วงหน้า เพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ข่าวสาร สหกรณ์ควรมีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อนำมาใช้เป็นทุนในการดำเนินการ

วิเศษณ์ สุขใหญ่ (2542) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคืนเงินกู้ของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของลูกค้าคาบธันวาคม 2540 คือ รายได้ที่เป็นเงินสดซึ่งได้จากการขายขิงและข้าวโพด จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานได้และการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการชำระคืนเงินกู้คือ ปริมาณหนี้สินภายนอกและการเร่งรัดติดตามหนี้สิน

ของพนักงานสินเชื่อ ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าคาบมีนาคา 2541 คือ รายได้จากการเกษตร และมูลค่าสินทรัพย์คงที่ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการชำระคืนเงินกู้ คือ ปริมาณหนี้สินภายนอก

เรืองวัฒน์ ทองอยู่ (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้คืนสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองปาน จำกัด พบว่า แหล่งเงินกู้ของสมาชิกส่วนใหญ่คือกู้จากสหกรณ์ โดยใช้การค้ำประกันจากสมาชิกร่วมกลุ่ม สำหรับปัญหาที่ทำให้สมาชิกค้างชำระสินเชื่อเกิดจากปัญหาภัยธรรมชาติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อเกษตรของสมาชิกได้แก่ วงเงินกู้ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และมูลค่าหลักประกันสินเชื่อปัญหาของสมาชิกที่มีต่อการชำระสินเชื่อ พบว่า ปัญหาการแยกหนี้เดิมมาจากสหกรณ์การเกษตรแจ้ห่ม จำกัด สมาชิกไม่ได้หนังสือเตือนการชำระหนี้จากสหกรณ์เป็นปัญหาหลักของสมาชิก

วาสนา กันทะรัตน์ (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ คือ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ และหลักประกันเงินกู้

อุดม ละม่อม (2548) ศึกษา ปัญหาและแนวทางแก้ไขการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) กรณีศึกษา สาขาพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยด้านศักยภาพของผู้กู้มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรในระดับปานกลาง ปัจจัยภายนอกมีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรในระดับปานกลาง และปัจจัยจาก ธ.ก ส. มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรในระดับน้อย นอกจากนี้ ปัญหาของเกษตรกร คือ วิธีการผลิตในปัจจุบันทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง การมีหนี้สินหลายแหล่งทั้งในระบบและนอกระบบ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูง และฝนแล้ง ซึ่งเกษตรกรให้แนวทางแก้ไขปัญหา คือ หาวิธีการลดต้นทุนการผลิต ให้มีการประกันราคาพืชผลการเกษตร ให้รัฐสนับสนุนสินเชื่อต้นทุนหรือดอกเบี้ยต่ำเพื่อฟื้นฟูการผลิต ให้พนักงานมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และต้องการให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ

ภาคสรุป

ปัญหาการค้างชำระหนี้ของสินเชื่อเกษตร ที่เกษตรกรใช้ในการผลิตที่มีความเสี่ยงทั้งทางด้านการผลิต การตลาด ตลอดจนปัจจัยที่ยากต่อการควบคุมภายนอก ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ผู้ให้สินเชื่อควรตระหนัก และให้ความสำคัญในการบริหารสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรลูกค้า เพื่อให้คำแนะนำและวางแผนในการบริหารจัดการสินเชื่ออย่างเป็นระบบ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) กรณีศึกษาสาขาสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวน ทฤษฎี หลักการ นโยบาย ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถกำหนดตัวแปรต้นของปัญหาการค้างชำระหนี้ของเกษตรกร ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายได้ในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ปัจจัยจากธนาคาร ได้แก่ การบริการสินเชื่อ ศักยภาพของพนักงานธนาคารและความช่วยเหลือทางการตลาด ปัจจัยภายนอก (สภาพแวดล้อม) ได้แก่ ภาวะภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจและภาวะการเมือง ดังได้สรุปตัวแปรต้นและตัวแปรตามของการศึกษาครั้งนี้ไว้ในกรอบแนวความคิด

กรอบแนวคิด

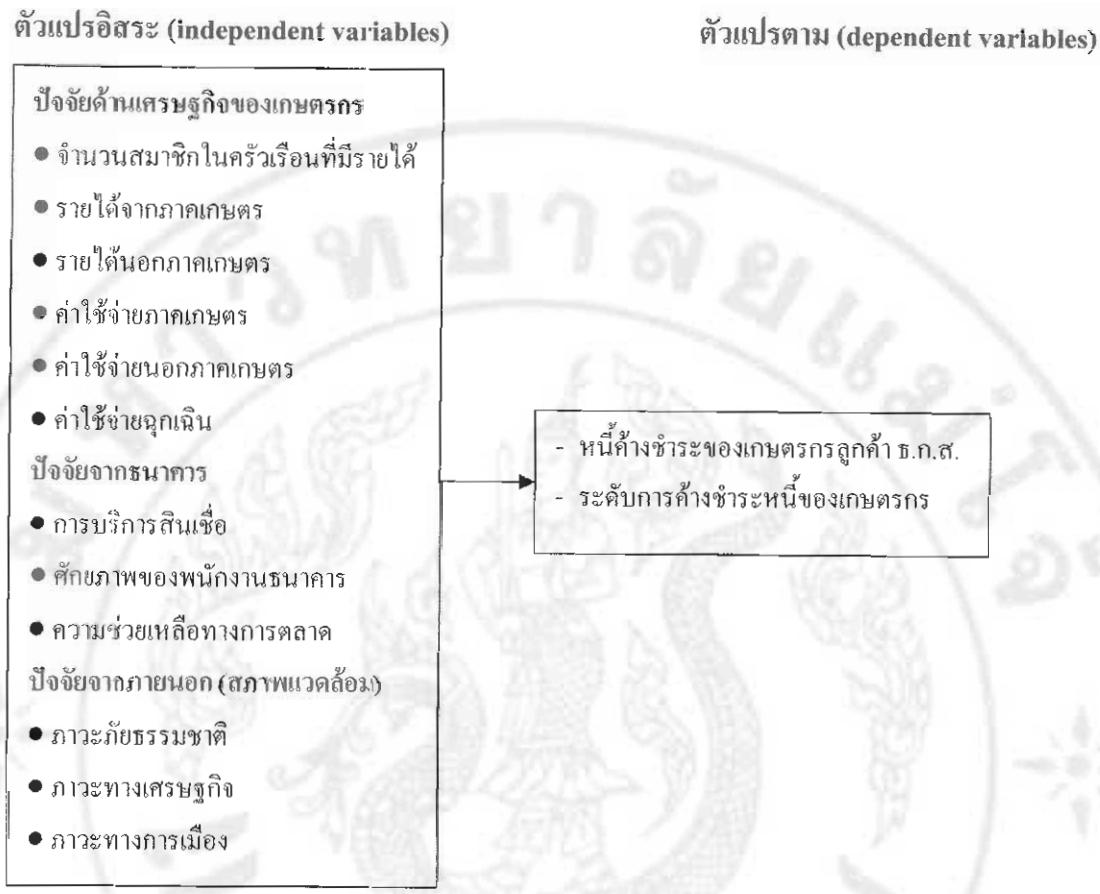

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร มีผลต่อหนี้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาสารภี อ.สารภี จ.เชียงใหม่

2. ระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยจากธนาคาร มีความสัมพันธ์ต่อระดับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาสารภี อ.สารภี จ.เชียงใหม่

3. ระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยจากภายนอก มีความสัมพันธ์ต่อระดับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาสารภี อ.สารภี จ.เชียงใหม่